

PROFESIJNÉ ROLE A PROFESIJNÉ KOMPETENCIE ŠKOLSKÝCH PSYCHOLÓGOV V SÚČASNEJ ŠKOLE

Prof. PhDr. Eva Gajdošová, PhD.

Fakulta psychológie Paneurópska vysoká škola, Bratislava

Doc. PhDr. Marta Valihorová CSc.

Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica

Anotácia: Príspevok upozorňuje na nové profesijné role školského psychológa v dnešných školách a školských zariadeniach a na profesijné kompetencie z nich vyplývajúce opierajúc sa o skúsenosti školských psychológov fungujúcich v praxi, ako aj o vlastné skúsenosti v práci školského psychológa v inkluzívnej základnej škole. Z nich následne vyplýva aj inovácia v profesijnej príprave psychológov na vysokých školách a v obsahu ďalšieho a celoživotného vzdelávania.

Kľúčové slová: školský psychológ, profesijné role, profesijné kompetencie

Annotation: The paper focus attention to the new professional roles of school psychologists in schools today and school facilities and their professional competences based on the experience of school psychologists working in practice as well as their own experience in the work of school psychologist in an inclusive elementary school. These also imply innovations in the professional training of psychologists at universities and in the content of further and lifelong learning.

Key words: school psychologist, professional roles, professional competences

1. Spoločenské východiská

Riaditelia základných a stredných škôl, ale aj učitelia, špeciálni a sociálni pedagógovia, psychológovia, logopédi, asistenti učiteľa upozorňujú aj v 20. rokoch nového milénia na sociálno-patologické javy nového typu v školskom prostredí a s nimi úzko súvisiacich problémov psychologického charakteru, ktoré v podstatnej miere ohrozujú kvalitu duševného zdravia žiakov a učiteľov, ich wellbeing, spokojnosť, bezpečie, a celkove kvalitu ich života.

Učitelia hovoria o zvyšujúcom sa počte žiakov so seba poškodzujúcim sa správaním, žiakov s poruchami príjmu potravy (mentálnou anorexiou, mentálnou bulímiou, obezitou), žiakov depresívnych, úzkostných, so stratou zmyslu života, demotivovaných a rezignovaných, žiakov s vážnejšími psychiatrickými diagnózami, so sexuálnym správaním neprimeraným veku a vývinovému obdobiu dieťaťa, na každoročne sa zvyšujúci počet suicidálnych pokusov mladistvých, ba dokonca samovrážd mladých ľudí, pravdaže k tomu spomínajú pretrvávajúce záškoláctvo, látkové a nelátkové závislosti, kyberšikanovanie, domáce násilie a tiež staronový problém agresie, násilia, intolerancie, diskriminácie a rasizmu.

Túto skúsenosť učiteľov potvrdzujú aj nedávne výsledky pravidelne sa opakujúceho medzinárodného výskumu HBSC “Health Behaviour in School Aged Children“ zaoberajúceho sa so zdravím súvisiacim správaním 11-, 13- a 15-ročných školákov, ktorý sa pravidelne každé 4 roky uskutočňuje v krajinách sveta.

Výskumu HBSC v školách na Slovensku sa v šk.r.2017/2018 zúčastnilo viac ako 100 škôl z rôznych regiónov Slovenska spolu s 10 000 školákmi. Vyberáme len niektoré závažné výsledky, ktoré sa týkajú nás psychológov a pedagógov:

1)V šk. roku 2017/2018 tretina chlapcov a skoro polovica dievčat uviedla, že prežívala raz týždenne dve alebo viac zdravotných ťažkostí. K najčastejším problémom patrili, ako spomínali žiaci, nervozita, podráždenosť a problémy so zaspávaním.

2)Až tretina 11-ročných chlapcov i dievčat trpela obezitou, ktorá môže súvisieť aj s problémami psychologického charakteru.

3)Každý piaty školák sa ľahšie zdôveril so svojimi starosťami a problémami v online priestore ako pri osobnom stretnutí s dospelým, dokonca aj s odborníkom.

4) 40% školákov vo veku 13 a 15 rokov sa priznalo, že používa mobil, aby sa cítilo lepšie. Mobily sa stali ich preferovaným nástrojom uspokojovania základných potrieb ako sú interakcia s blízkymi a rovesníkmi a trávenie voľného času.

5) Zistilo sa, že väčšina slovenských žiakov sa v škole nepáči, teda v mieste, kde trávajú 6 - 10 hodín denne, žiaci nevnímajú školu ako priestor, kde môžu objavovať a skúmať svet, ale ako trest, ktorý im udelili dospelí. V škole sa páčilo iba každému piatemu školákovi vo veku 13 a 15 rokov, pričom však v drvivej väčšine 15-ročným školákom na vzdelaní záleží.

6)Vzťahy so spolužiakmi hodnotili školáci prevažne pozitívne. Ale so zvyšujúcim sa vekom, teda u adolescentov vo veku 13 až 15 rokov výrazne klesla dôvera v učiteľov, čo odôvodňovali dospievajúci tým, že učitelia nechápu ich generáciu.

7)Až štvrtia školákov zažila rozvod alebo odlúčenie svojich rodičov, 14% opakované závažné konflikty alebo fyzické roztržky medzi rodičmi. Stále veľká časť žiakov vo veku 11 rokov reportovala, že rodičia doma neuplatňujú žiadne pravidlá a štvrtina 11-ročných uviedla, že sa so svojimi rodičmi rozpráva len málo, alebo vôbec nie, najmä nie o problémoch súvisiacich s ich každodenným školským a mimoškolským životom.

8)Potvrdil sa opakované výskyt šikanovania, najmä dievčatá vo veku 13 a 15 rokov sa cítili často alebo veľmi často diskriminované žiakmi v škole kvôli postave alebo výzoru (8-10 %).

9) Opäť sa potvrdil vysoký výskyt fajčenia, konzumovania alkoholických nápojov, ako aj užívania psychoaktívnych návykových látok predovšetkým u 15-ročných školákov. (Madarasová-Gecková, 2018).

Tieto výsledky ešte dopĺňame výsledkami Národného centra zdravotníckych informácií z roku 2017, ktoré sú uvedené v správe centra z apríla 2018:

- v r. 2017 spáchalo na Slovensku dokonanú samovraždu 17 adolescentov vo veku 14 až 19 rokov a 63 mladých ľudí vo veku 20 až 29 rokov, to znamená, že v r. 2017 zomrelo 80 mladých ľudí vlastnou rukou. Teda prepočítane každý 4. deň v roku zaznamenávame na Slovensku 1 dokonanú samovraždu mladého človeka. Samovražedných pokusov mladých ľudí bolo však ďaleko viac, u mládeže do 19 rokov 129 suicidálnych pokusov a od 20 do 29 rokov 188 pokusov, teda spolu 317 suicidálnych pokusov mladých ľudí za 1 rok. Opäť prepočítane na Slovensku evidujeme takmer každý deň 1 suicidálny pokus mladého človeka. Zarážajúci je tento fakt najmä vo vekovej skupine detí do 19 rokov, s ktorými sa aj my, odborníci - školskí psychológovia, špeciálni a sociálni pedagógovia, učitelia stretávame v základných a stredných školách. Motívom, ako uvádzali po neúspešnom pokuse, sú rodinné aj školské pomery. Spoločným motivačným menovateľom je takmer bez výnimky strata istoty, opory, milujúcej a odpúšťajúcej lásky a dôvery v rodine a v škole. V škole tiež školská záťaž, neschopnosť udržať pracovné tempo a splniť požiadavky ambiciózných rodičov. Dôvodom je aj nižšia frustračná tolerancia, reziliencia a schopnosť dnešných mladých ľudí znášať záťaž, stres a rozvážne a s odvahou riešiť ťažšie životné situácie. Mladí ľudia nám zlyhávajú pri prvých vážnejších krízach. Aj štatistické údaje týkajúce sa mentálnej anorexie a bulímie, takisto psychologicky podmienených, ukazujú, že každoročne je v naozaj vážnom stave liečených 100 dievčat. A to teraz nespomíname problémy súvisiace s duševným zdravím a kvalitou života pedagogických a odborných pracovníkov fungujúcich v dnešnom školstve, ktorí deklarujú stres a záťaž v súčasných školských podmienkach spôsobených administratívou a byrokraciou v škole, nárastom počtu žiakov s poruchami učenia a správania a postojom rodičov žiakov k vzdelávaniu a k profesii učiteľa.

Spomínaný stav zdravia a so zdravím súvisiacom správaní sa mladých ľudí na Slovensku v správe HBSC upozorňuje nás odborníkov na existenciu vážnych problémov v súčasných školách viac psychologického ako edukačného charakteru, ktoré potrebujú na ich promptné a kvalitné riešenie tímovú spoluprácu odborníkov (pedagógov, lekárov, psychiatrov, klinických a poradenských psychológov, sociálnych pracovníkov), v ktorej má školský psychológ významné, niekedy až určujúce, postavenie.

2.Profesijné aktivity školského psychológa v súčasnej škole

Vychádzajúc z nastolených problémov v dnešných školách a nutnosti ich riešenia pedagogickými a odbornými pracovníkmi, včítane školskými psychológmi, sme si dovolili vytipovať kľúčové profesijné aktivity a profesionálne role, ktoré môže školský psychológ v škole realizovať a zastávať, a tak optimálne a kvalitne riešiť psychologické aspekty školy v kontexte duševného zdravia žiakov a učiteľov.

ISPA (2015) vymedzuje tieto významné oblasti profesijných aktivít školského psychológa v súčasnej škole:

- Riadenie a fungovanie v systéme školy a jej podsystémov
- Líderstvo v škole
- Riadenie tried a skupín
- Prevencia a podpora duševného zdravia
- Wellbeing a reziliencia v škole
- Skriningová diagnostika a programy, ktoré dokážu identifikovať žiakov s potrebami týkajúcimi sa ich duševného zdravia
- Konzultácie a poradenstvo, modely a stratégie
- Spolupráca s pedagogickými a odbornými pracovníkmi školy
- Spolupráca školy, rodiny a komunity
- Zakomponovanie rodiny do procesu edukácie
- Facilitácia a mediácia
- Deti a rodiny z kultúrne odlišného prostredia
- Školská politika na lokálnej, regionálnej a štátnej úrovni

My k nim my pridávame ďalšie profesijné oblasti:

- Kariérne poradenstvo a voľba strednej a vysokej školy a povolania
- Výchova k partnerstvu, manželstvu a rodičovstvu,
- Inklúzia a inkluzívna edukácia,
- Prieskumy a výskumy v škole,
- Osvetová práca a medializácia profesie,
- Pedagogika, metodika, didaktika edukačného procesu pre realizovanie prednášok, tréningov, vzdelávaní učiteľov a rodičov v škole

Z týchto pracovných oblastí zároveň vyplývajú profesijné role, ktoré školský psychológ v škole zastáva. Podávame naše návrhy kľúčových profesijných rolí školských psychológov vychádzajúc zo skúseností psychológov fungujúcich v praxi slovenských škôl a školských zariadení.

3. Kľúčové profesijné role a profesijné kompetencie školských psychológov

Medzi významné profesijné role školských psychológov v súčasných školách a školských zariadeniach, tak ako vyplývajú z profesijných oblastí a aktivít v školskom prostredí, patrí:

- 1. Manažér/Líder**
- 2. Aktér/ Podporovateľ duševného zdravia**
- 3. Inkluzionista/ Spolupracovník pri realizácii inkluzívnej edukácii**
- 4. Poradca/ Konzultant / Kariérny poradca**
- 5. Facilitátor/Mediátor**
- 6. Diagnostik**
- 7. Realizátor prevencie a intervencie**

V každej z týchto rolí školský psychológ pracuje so žiakmi, učiteľmi, vedením školy, rodičmi, aj inými odborníkmi a primárnou úlohou školského psychológa, ako zdôraznila aj prezidentka ISPA Boni Nastasi na medzinárodnom koloquiu ISPA v Sao Paulo v r. 2015 je „facilitovať úspešnú spoluprácu medzi systémami, v ktorých sa dieťa nachádza (rodinný systém, školský systém, mimoškolský systém, systém komunity, širší sociálny systém)“.

Uvedomujeme si, že školský psychológ nedokáže v reálnom pracovnom procese na škole vykonávať všetky spomínané profesijné role a realizovať všetky spomínané pracovné činnosti vyplývajúce z týchto rolí, môže si však z nich vybrať práve tie, ktoré sú adekvátne či špecifické pre ten ktorý druh a typ školy, na ktorej pracuje, pre aktuálne problémy, s ktorými jeho škola zápasí, ale aj s prihliadnutím na svoje vzdelanie, kvalifikáciu, odbornú prax a odborné skúsenosti, ktoré má.

Je zrejmé, že jeden školský psychológ sa bude cítiť byť viac kompetentný pracovať so žiakmi a s triedami žiakov, iný s rodinami a rodičmi žiakov, ďalší bude „viac doma“ pri spolupráci s učiteľmi a spolupodieľaní sa na optimalizácii procesu výchovy a vzdelávania na škole alebo pri zabezpečovaní spolupráce rodiny a školy.

Zo spomínaných profesijných oblastí, v ktorých školskí psychológovia fungujú resp. budú fungovať, a kľúčových profesijných rolí, ktoré budú v škole zastávať, vyplývajú aj ich profesijné a osobnostné kompetencie. Spomeňme aspoň niektoré významné:

1.profesijná rola: Školský psychológ ako líder

Primárnou úlohou školského psychológa je v rámci novej koncepcie práce pracovať s celým systémom škola a s jej podsystémami (v zahraničí ide o zmenu nazvanú „system school psychologist“ (Fagan, Wise, 2007).

Znamená to venovať mimoriadnu pozornosť nielen práci s jedným problémovým žiakom, ale predovšetkým pracovať so skupinami žiakov v triedach, s celými triedami, s ročníkmi, s kolektívom učiteľov, s rodičmi žiakov, s ďalšími komunitami, ale sa aj spolupodieľať na výchovno-vzdelávacom procese, výbere jeho obsahu, metód, postupov.

Je zrejmé, že aj od školského psychológa v škole sa pre jeho efektívne fungovanie v nastolenom systéme a podsystémoch budú vyžadovať profesijné aj osobnostné charakteristiky, aby sa stal dobrým manažerom a lídrom vo svojej sfére:

V rámci školského líderstva môže školský psychológ vstúpiť najmä do oblasti „personálneho manažmentu“, do efektívne fungujúcej personálnej politiky školy, čo vyžaduje u každého pracovníka rozvíjať sebadôveru, sebavedomie, sebariadenie v rámci manažmentu sociálnych vzťahov.

U školského psychológa v pozícii lídra psychologických aktivít v škole je žiaduce rozvíjať tieto schopnosti:

Schopnosť stavať si ciele

Schopnosť plánovať

Získavať si informácie

Schopnosť empatie

Poznať svoje sily/pozitíva a slabiny/a rezervy, limity

Byť schopný inovácií

Byť zodpovedný

Mať komunikačné zručnosti

Pomáhať ľuďom okolo seba, najmä žiakom, aby sa rozvíjali v zrelú osobnosť

Mať charizmu

2. Školský psychológ ako aktér/podporovateľ duševného zdravia v škole

Školský psychológ dostal v školách kardinálnu a zároveň presne formulovanú úlohu pre svoju profesijnú prácu – venovať mimoriadnu pozornosť duševnému zdraviu žiakov, učiteľov a ďalších odborníkov fungujúcich v škole a v edukačnom procese. Školský psychológ sa tak

stal pracovníkom starajúcim sa o mentálne zdravie ľudí v škole, čím je zároveň „styčným dôstojníkom“ medzi školským a zdravotníckym sektorom.

K tomu sa musí aj on sám spolupodieľať na budovaní multidisciplinárnych tímov odborníkov zložených z pracovníkov školy, ako aj odborníkov stojacich síce mimo školu, ale spolupracujúcich so školou aj z iných rezortov (napr. zo zdravotníckeho alebo sociálneho rezortu – psychiatrom, lekárom, sociálnym pracovníkom) na vytváraní bezpečného, podporujúceho, podnecujúceho pozitívneho školského prostredia a školy so staronovým heslom „zdravá a pozitívna škola“.

Prvým predpokladom je, aby školský psychológ ako podporovateľ a aktér duševného zdravia v škole dokázal dôraznejšie a systematickejšie pracovať na sociálnej psychológii školy, teda na zlepšovaní sociálnej klímy a sociálnej atmosféry v škole, v jednotlivých triedach, v učiteľskom zbore, spolupodieľal sa na budovaní dobrých a podnecujúcich medziľudských vzťahoch v škole, v rámci nich na vzťahoch manažmentu školy s podriadenými, na vzťahoch učiteľov v učiteľskom zbore, na vzájomných vzťahoch a kontaktoch pedagogických a odborných zamestnancov školy, vzťahoch učiteľov s rodičmi žiakov, a prirodzene na sociálnych vzťahoch v rámci tried, ročníkov a skupín žiakov, na ich vzájomnej otvorenej komunikácii, akceptácii, pomáhajúcich medziľudských vzťahoch a aj tým prispieval k lepšej spokojnosti žiakov a pracovníkov školy, ich väčšej pohode v škole, školskému well-beingu.

Bezpečná a zdravá škola výrazne posúva aktivity školského psychológa aj k väčšej humanizácii výchovno-vzdelávacieho procesu a optimalizácii výchovy a vzdelávania, napr. aj jeho vstupom do psychohygieny v škole, do prípravy rozvrhu hodín v intenciách edukačnej psychológie a psychológie zdravia, do prípravy školských vzdelávacích programov a výberu obsahu vzdelávania, napr. voliteľnými predmetmi, do výberu vyučovacích a výchovných metód učiteľov či rodičov vzhľadom na potreby už novej generácie žiakov, ako aj na špecifické potreby detí so špeciálnymi potrebami a do diferenciacie a individualizácie edukácie a postupnej realizácie inklúzie v škole.

Pozitívna tímová spolupráca však vyžaduje aj kvalitné sociálne zručnosti a sociálne kompetencie participantov. Preto aktivity školského psychológa smerujú aj k tréningu učiteľov a iných pedagogických a odborných pracovníkov v oblasti sociálno-emocionálnych kompetencií, porozumenia svojmu prežívaniu a správaniu, ale aj správaniu svojich kolegov, žiakov, aj ich rodičov, najmä k empatii a kongruencii, k používaniu adekvátnych spôsobov

správania a reagovania vyplývajúcich z pozitívnych trendov, k riešeniu kríz a krízovej intervencie v školách.

3. Školský psychológ ako spolupracovník pri realizácii inkluzívnej edukácie

Zavádzanie inklúzie a inkluzívneho vzdelávania v slovenských školách prináša do škôl a do procesu edukácie veľa problémov psychologickéj povahy, na riešenie ktorých potrebuje školský psychológ nové kompetencie (napr. na rozvíjane resp. zmenu postojov učiteľov, žiakov, rodičov žiakov k hendikepovaným deťom v bežných školách, na postupné znižovanie tlaku na učebný výkon meraný známkami s dôrazom na diferenciaciu a individualizáciu výučby, na spoluprácu s asistentmi učiteľov v triedach ako dôležitú súčasť personálu školy, na zlepšovanie statusu detí so špeciálnymi potrebami v triedach, na vyhľadávanie a diagnostikovanie ich potencialít a silných stránok, a na ich profesionálne rozhodovanie a voľbu profesijnej kariéry.).

Bezpečná a zdravá škola a s ňou spätá pohoda, šťastie, well-being v škole a v triedach počíta tiež s položením dôrazu na jav tolerancie k psychickým, fyzickým, kultúrnym, sociálnym, národnostným, etnickým, náboženským odlišnostiam v školách, čo je aktuálnym novodobým javom v Európe aj v Českej a Slovenskej republike, a vhodnými formami pripraviť školu a pracovníkov školy, ale aj rodičov žiakov na príchod detí emigrantov, azyľantov, utečencov do našich škôl, na ich kvalitnú adjustáciu, s tým spojené prekonávanie predsudkov, stereotypov u našich žiakov, rodičov a učiteľov.

4. Školský psychológ ako konzultant a poradca

Psychológ v škole môže využívať rôzne typy konzultácií. Môže uskutočňovať individuálnu alebo skupinovú, priamu alebo nepriamu, formálnu alebo neformálnu, spontánnu alebo plánovanú konzultáciu. Viaceré problémy môže sám konzultovať napr. s poradenským psychológom, pediatrom, sociálnym kurátorom či právnikom. Rola školského psychológa ako konzultanta sa nechápe ako obdobná rola v terapeutickej koncepcii, v ktorej psychológ poskytuje informácie zo psychologického vyšetrenia žiakov učiteľom, ale ako rola spolupracovníka, partnera pri riešení otázok okolo pozitívnej školy a pozitívnej edukácie. Postupy riešenia situácií by mal školský psychológ vedieť hľadať pri vzájomných stretnutiach a rozhodovaniach učiteľov spolu so školským psychológom a po vzájomnej dohode. Školský psychológ musí byť schopný navrhnúť predovšetkým také stratégie riešenia, ktoré by mohol učiteľ uskutočniť priamo v triede v skupine žiakov. Konzultačno-poradenské aktivity

vyžadujú dobré kompetencie v práci s deťmi, rodičmi, učiteľmi s dôrazom na stratégie dobre vedeného interview. Stáva sa, že školského psychológa vyhľadávajú aj rodičia, ktorí sa potrebujú poradiť pri riešení svojich osobných rozhodovaní či pri partnerskom spolunažívaní.

Súčasťou poskytovania konzultácií a poradenstva je aj kariérne poradenstvo v školách, ktoré môže kvalitne zabezpečovať školský psychológ v roli kariérneho poradcu. Správny výber školy, študijného odboru a profesie však si vyžaduje kvalitnú diagnostiku a odhalenie pozitívnych osobnostných kvalít, profesijných záujmov, všeobecných aj špecifických intelektových schopností, výkonovej motivácie a aspirácií žiakov a následne individuálne aj skupinové poradenské aktivity dôležité pre správne rozhodovanie sa pre budúcu profesiu.

S kvalitou života a s duševným zdravím úzko súvisí aj intenzívnejšia konzultačno-poradenská práca v súvislosti s prípravou mladých ľudí na dobré partnerstvo, manželstvo a rodičovstvo, ktorá v našich školách stagnuje, na zvládanie prípadných problémov v pároch pozitívnymi prostriedkami, do ktorej sa môže tiež školský psychológ zapojiť. Mladí ľudia potrebujú diskutovať na tému výberu partnera a partnerské spolužitie, či zvládanie partnerských kríz a konfliktov a tu je úloha školského psychológa nezameniteľná a nezastupiteľná..

5. Školský psychológ ako mediátor a facilitátor

Vedenie školy robí denne rozhodnutia týkajúce sa školy a výchovno-vzdelávacieho procesu, ktoré je potrebné prediskutovať s učiteľmi, ale aj žiakmi či ich rodičmi. Nie vždy sú tieto debaty bezproblémové.

Preto školský psychológ vystupuje aj v role facilitátora a mediátora pri konfrontácii rôznorodých názorov. Úlohou školského psychológa je tu napomáhať konfrontácii názorov medzi učiteľmi a žiakmi a učiteľským zborom a skupinami či triedami žiakov, alebo aj viesť priamu, otvorenú, voľnú a autentickú komunikáciu medzi účastníkmi výchovno-vzdelávacieho procesu, organizovaniu verejných diskusií týkajúcich sa riešenia konfliktov či kritického posudzovania organizácie a riadenia školy učiteľmi i žiakmi.

6. Školský psychológ ako diagnostik

Školský psychológ novým Zákonom o pedagogických a odborných zamestnancoch škôl (2019) dostáva možnosť robiť nielen orientačnú diagnostiku, ale školsko-psychologickú diagnostiku a používať psychodiagnostické metódy priamo v školskom prostredí a tak lepšie a poznávať osobnosť žiakov a voliť efektívnejšie intervencie. Ide o diagnostiku sociálno-

emocionálneho zdravia, postojov, aspirácií, motivácie, inteligencie, emocionálnej inteligencie, profesijných záujmov, životnej zmysluplnosti, spokojnosti, sociálneho statusu, učebných štýlov, motivácie výkonu, tvorivosti, a i. To vyžaduje od školského psychológa mať adekvátne vedomosti zo psychodiagnostiky detí, mládeže a dospelých a zručnosti pri výbere adekvátnych diagnostických metód, pri analýze získaných výsledkov a pri ich interpretácii s prihliadnutím na vek žiakov, ich špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, ich kultúru a etnikum a i.

7.Školský psychológ ako realizátor prevencie a intervencie

Primárna a sekundárna prevencia sú významnou súčasťou aktivít školského psychológa v škole. Predpokladá to mať poznatky o efektívnych krátkodobých aj longitudinálnych preventívnych a intervenčných programoch na podporu duševného zdravia a wellbeing a rozvíjania zručností v ich špecifickej aplikácii u detí predškolského veku, mladšieho a stredného školského veku a adolescentov zameraných na sebadôveru, dôveru v iných, emočné kompetencie, životnú zaangažovanosť, rezilienciu, komunikáciu, riešenie konfliktov, zvládanie stresu, a to aj u učiteľov a rodičov a dokázať ich účinne realizovať v školskom alebo mimoškolskom prostredí (napr. aj v školskom klube detí resp. v školskej družine povyučovací čas).

Záver

Školský psychológ však vždy musí vystupovať v súlade s európskou a štátnou politikou zdravia.

Štátna politika zdravia Slovenskej republiky (2008) chápe zdravie ako základné ľudské právo. Jej cieľom je nasmerovať záujmy všetkých zložiek spoločnosti na zdravie ako kľúčový faktor rozvoja spoločnosti a vytvoriť prostredie, v ktorom občania budú mať zaručené podmienky na podporu a ochranu svojho zdravia.

Z hľadiska duševného zdravia v školách a v školských zariadeniach patriacich do rezortu školstva sa zdôrazňuje päť priorít a úloh štátnej politiky zdravia:

- Zdravie mládeže
- Zlepšenie duševného zdravia
- Zdravé a bezpečné prostredie
- Zdravý štart do života

➤ Redukcia negatívnych návykov a zdravý životný štýl.

Pre plnenie nových úloh štátnej politiky zdravia je nevyhnutné, aby aj školskí psychológovia v kooperácii s pedagogickými a odbornými pracovníkmi podporovali a pomáhali vytvárať také podmienky v školskom prostredí, ktoré zabezpečujú kvalitné duševné zdravie, pohodu a wellbeing všetkých účastníkov edukácie.

Literatúra:

European Commission, Health & Consumer Protection Directorate-General. Green paper.

2005. Improving the mental health of the population: towards a strategy on mental health for the European Union. Luxembourg: EC. Available in EU languages: http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental

Fagan, T.F., Wise, P.S. 2007. School Psychology. Past, Present and Future. NASP: Fred Clearhouse.

Gajdošová, E. 2017. New Challenges for School Psychologists in the Slovak Republic. *Psychology Research*, 7, 12 doi:10.17265/2159-5542/2017.12.001

Gajdošová, E. 2015. *Školská psychológia a školský psychológ pre 21. storočie*. Žilina: Eurokódex.

Gajdošová, E., Valihorová, M. 2014. Súčasný trendy v príprave psychológov pre edukačnú prax na Slovensku. In: *Školní psycholog = Školský psychológ*: časopis Asociácie školskej psychológie SR a ČR, 14, 1-2, 5-13.

Koncepcia Štátnej politiky zdravia Slovenskej republiky z 9.1.2008, Uznesenie vlády SR č. 11/2008. <https://enviroportal.sk/zdravie-a-zp/koncepcia-statnej-politiky-zdravia-slovenskej-republiky>

HBSC Slovensko 2017/2018. Dostupné na: <https://hbcslovakia.com/hbcs-slovensko-2017-2018/>

WHO Regional Office for Europe. Mental health: facing the challenges, building solutions. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2005. Available in English, French and German: http://www.euro.who.int/mentalhealth/publications/20061124_1

Doc. PhDr. Marta Valihorová, CSc.,

Katedra psychológie
Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela
Ružová 13
Banská Bystrica, 974 11
marta.valihorova@umb.sk